

זבחים קיט: - קכ

משה שווערד

1. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ז

ונראה לענ"ד להביא ראיה לזה דזה דבעינן צפון אין זה צפון העזרה כ"א צפון המזבח דאמרינן בפ' פרת חטאת זבחים (ק"ט ע"ב) דאין שחיתת צפון בבמה קטנה וממעטינן לה מקרא דכתיב צפונה לפני ה' ולא לפני במה ובשלמא אי אמרינן דזה דבעינן צפון במקדש הוא צפון המזבח שפיר דבבמה ג"כ כיון דצריך לעשות מזבח הוי אמינא דטעון צפון שישחוט לצפונה של מזבח ומש"ה אצטריך קרא למעט אבל אי נימא דזה דבעלמא בעינן צפון היינו צפון העזרה ואינו תלוי במזבח כלל [ואם כל המזבח בצפון יכול לשחוט אף לדרומן] א"כ מה שייך צפון בבמה הא ליכא שם עזרה כלל דליכא מחיצות ומה שייך לומר שזה צפון או דרום ול"ל קרא למעוטי:

• איזהו מקומן מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

שחיתת צפון דכתיב צפונה לפני ה' - מכאן מוכיח המקד"ד סי' ז. א. (ד"ה ונראה לענ"ד) כדברי התוי"ט יומא ג. ט. שביאר בדעת הר"מ דדין שחיתת צפון הוא צפון המזבח ולא חלק הצפון דהעזרה - דאל"כ מאי ס"ד דליבעי צפון בבמה הא ליכא כלל עזרה.

• חדושי הגרי"ז מסכת זבחים דף קכ עמוד א

ואמר ע"ז הגאון האדיר ר' זאב (שליט"א) זצ"ל דבבמה קטנה אין במציאות דין צפון ודין סמיכה משום דכתיב לפני ה' דוקא ובבמה קטנה אין זה לפני ה', וא"כ ממילא ליכא צפון בבמה. [אך עדיין צ"ע דא"כ כשהוקדשו למשכן כיון דבעינן צפון וסמיכה ובבמה קטנה ליכא צפון וסמיכה אם כן הדין נותן דיפסל בדיעבד כמו דפסול לילה בדיעבד, ואמאי קתני במתני' דאם הקריבין בבמה פטור]. (נתיבות הקודש)

2. תוספות מסכת זבחים דף קיט עמוד ב ד"ה אין מנחה

אין מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת כו' - מנחה לא הויא דומיא דאינך דמאן דלית ליה מנחה בבמה היינו דלא קרבה כלל אפילו בבמה גדולה כגון מזבח הנחושת שבנוב וגבעון וכולהו נהגו דכולי עלמא מודו דבקדשי במה גדולה יש היצוי.

• דף על הדף מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

בגמ': לדברי האומר אין מנחה בבמה. וכתבו התוס' (ד"ה אין מנחה) דגם בבמה גדולה, המזבח שהי' במשכן שבגלגל נוב וגבעון, שאז היו הבמות מותרות - גם כן לא קרבה מנחה למ"ד זה.

ובהגהות רד"ל (שם) נקט בכוונת התוספות, שאפילו מנחת "ציבור" גם כן לא קרבה בבמת ציבור, והקשה ע"ז מהא דמבואר בראש השנה (י"ג ע"א) דהקריבו מנחת העומר בגלגל כשנכנסו לארץ ישראל, הרי דמנחת ציבור קרבה בבמת ציבור. וכן תמה בקרן אורה (ד"ה אמר רמב"ח) מהך דגלגל גם בטורי אבן ראש השנה (ז' ע"ב ד"ה מידי) נקט בפשטות שלמ"ד אין מנחה בבמה, אף מנחת ציבור לא הקריבו בבמת ציבור, אבל מנחת ציבור כגון עומר ושתי הלחם ותביתין וכדו' שפיר הקריבו בבמת ציבור.

אמנם דעת התוס' בשבועות ט"ו ע"א (ד"ה אין) וריטב"א שם שהקשו איך קידשו את העזרה בימי שלמה במנחה - למ"ד אין מזבח בבמה. וכתבו "וכי תימא דקדושה במנחת העומר" וכו'. הרי דפשיטא להו דגם למ"ד דאין מנחה בבמה, מ"מ קרבה מנחת העומר.

דעה ממוצעת מצאנו באחרונים שעל אף שאין מקריבין מנחה בבמה (לחוד מ"ד) ואפילו בבמת ציבור, ואפילו מנחת ציבור כגון תביתין וכדו', אבל שאני מנחת העומר מכל המנחות - דקרבה בבמה, ומיושב הד דגלגל.

והוא מש"כ הגר"מ זמבא הי"ד באמבואה דספרי פ"ה בהעלתך (פרק י' אות ט"ז) ובס' תרועת מלך עמ"ס ר"ה (סי' י"ט אות ג') דכמו דנסכים לכו"ע קרבים בבמת ציבור, משום דבאים עם הזבח, ודינו כמו זבח דקרבה בבמה, כמו כן מנחת עומר מבואר במנחות (ד): דחשיבה "באה עם הזבח", היינו הכבש שבאו עמה, וממילא אינו בכלל אין מנחה בבמה, שהרי היא בכלל "זבח" ושפיר מקריבין אותה בבמה. (פאר הלבוך חלק ג' סימן ד')

• יד דוד מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

רבי יהודה אומר אין מנחה בבמה. אפשר לומר, דוקא בבמה קטנה, אבל בבמה גדולה מודה רבי יהודה דהוה מנחה. ולפי זה מתורץ מה שהקשו התוספות בשבועות דף טו, [א ד"ה אין], דאמר שם אין העזרה

מתקדשת אלא בשירי מנחה, דבימי שלמה מאין לקחו שירי מנחה, הא לא הוי מנחה לרבי יהודה דאמר אין מנחה בבמה. ולפי מה שכתבתי דבבמת צבור אפשר להקריב מנחה ניהא. מיהו לעיל דף קיז, ב כתבו התוספות בד"ה ורבנן, דלרבנן לא קרבו כלל מנחה אפילו בבמה גדולה, אף על גב דנראה מדבריהם דלרבי יהודה קרבה מנחה בבמה גדולה, וא"כ קושייתם שם לרבנן דסברי דאפילו בבמה גדולה לא היה קרבה מנחה. מיהו קצת משמע שם מדברי התוספות, דמנחות דלא הקריבו היינו נסכים, אבל מנחה ממש אפשר דהקריבו, והא דממעטינן הכא זבחים ולא מנחות, דמשמע דכל מנחה לא היינו בבמה קטנה, כדמוכח קרא דויזבחו זבחים דמייתי, דהוה ליה דין במה קטנה. ועיין לעיל בתוספות וצ"ע, ועיין בתוספות יום טוב. [משנה י'] (מח).

3. איזהו מקומן מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה - תימה שלא יוכלו זבין ויולדות ליטהר ולהביא קינין כל ימי נוב וגבעון - ע"י מקד"ד ריש סי' כ', וע"ע בענין זה במשך חכמה פרשת ויקרא עה"פ פני פרוכת הקודש.

• ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כ

והנה המל"מ בהל' ק"פ פ"א הל"ג בענין מנחת קנאות אי קרבה בבמה כתב דאפילו למ"ד אין מנחה בבמה מנחת חובה קרבה בבמה ונסתפק שם בזה ע"ש והנה אי נימא דמנחת חובה קריבה בבמה א"כ ה"ה עופות של חובה דדין אחד להם כדאמרינן בגמרא דלמ"ד אין מנחה בבמה אין עופות בבמה דמתד קרא נפקא לן זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות ע"ש ובזה אתי שפיר דהיו יכולים זבין ויולדות לטהר שהרי קרבנם עופות ואין עוף בבמה דעופות חובה קריבין מיהו אכתי קשה לרבנן דס"ל דיחיד לא קרב אף זבחים בבמה גדולה אלא עולה ושלמים בלבד דבעינן רק נידר ונידב א"כ לא היו יכולים להביא קינין של חובה שיש בהם חטאת וא"כ איך היו יכולים זבין ויולדות ליטהר ודוחק גדול לומר שלא היה להם טהרה בימי נוב וגבעון ואפשר דליטהר שאני וצ"ע:

• משך חכמה על ויקרא פרק ד פסוק ו

ולפ"ז מימות שחרבה שילה הלא בבמת נוב וגבעון לא הקריבו מחוסרי כפרה חטאותיהם, וא"כ זבה ויולדת לא היו טהורים לאכול קדשים, וא"כ פסח לא אכלו נשים, כן זבים ומצורעים לא היו יכולים ליטהר, וא"ש מה דכתיב במלכים ב' כ"ג לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים, ובדברי הימים (ב' לה, יח) כתוב מימי שמואל (הרואה) [הנביא], כי הנשים לא עשו הפסח ודו"ק.

• משך חכמה על ויקרא פרק ד פסוק ו

פני פרכת הקדש - ובפר העלם דבר של צבור לא כתיב הקדש, ונראה דא"ש לפום מה דקיי"ל בסוף פרת חטאת (זבחים קיז) דחובת יחיד לא קרב בבמה גדולה דכן סברי חכמים ור"מ לבד ר' יהודה וחובת צבור קרב בבמה גדולה, א"כ דוקא כשהיה הארון באהל מועד אז היה פר העלם של משיח, לכן רמז פרכת הקדש, שיש קדש, הוא הארון, שבשביל הפרכת הוא מכוסה ודו"ק....
ולפ"ז מימות שחרבה שילה הלא בבמת נוב וגבעון לא הקריבו מחוסרי כפרה חטאותיהם, וא"כ זבה ויולדת לא היו טהורים לאכול קדשים, וא"כ פסח לא אכלו נשים, כן זבים ומצורעים לא היו יכולים ליטהר, וא"ש מה דכתיב במלכים ב' כ"ג לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים, ובדברי הימים (ב' לה, יח) כתוב מימי שמואל (הרואה) [הנביא], כי הנשים לא עשו הפסח ודו"ק.

4. דף על הדף מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

בגמ': אמר רב ששת לדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה. יש לחקור למאן דאמר יש עוף בבמה, אם עשו להעוף "מליקה" בבמה כמו בפנים, או שעשו להעוף "שחיטה", כמו בחולין, וכמו בבהמה בפנים.

והנה במקור ברוד (חלק ב' סי' ח') הביא תשובת הגר"י פונביז'ער שכתב, דלהכי השוחט עוף בחוץ חייב משום שחוטאי חוץ. אף דבפנים בעי העוף "מליקה", משום דבבמה המקריב עוף צריך "לשחוט" אותו, אם כן הרי שחיטה בעוף הוא בגדר עבודה.

ומדייק כן מדברי הרמב"ם (הל' מעשה"ק פי"ח הי"ח) שכתב דהטעם שהשוטט עוף בחוץ חייב, משום "שהשחיטה בחוץ כשרה, והרי היא כמליקה בפנים", מזה שכתב "השחיטה בחוץ" ולא כתב "השחיטה בחולין", אלמא דאיירי בקדשים והיינו בעוף בבמה, שצריך לעשות בו "שחיטה" עכתו"ד.

ובספר בשבילי הקרבנות להגרש"ב ליברמן ז"ל (סי' כ"ג אות א') כותב: **אמנם ברש"י זבחים (פ"ח ע"ב) כתב מפורש (בד"ה ונילף) שבבמה היו עושין בעוף גם כן "מליקה" כמו בפנים, וז"ל: ונילף מבמה, שהזר כשר בה למלוך עופות לכתחילה כו' עכ"ל. הרי מפורש מבואר בדבריו שגם בבמה מצות העוף היא ע"י "מליקה" ולא ע"י שחיטה.**

5. דף על הדף מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

בגמ': אמר ר"ש, לדברי האומר יש מנחה בבמה - יש עופות בבמה, לדברי האומר אין מנחה בבמה - אין עופות בבמה, זבחים ולא מנחות, זבחים ולא עופות וכו'. **הנה בפסוק (בראשית ד, ה) מבואר, דהקב"ה לא קיבל את קרבנו של קין, וכתב בספר משנת חיים להגרש"ב מ שטיינברג שליט"א פר' בראשית (סי' כ"ב):**

בפרש"י כותב דקין הביא מפרי האדמה: מן הגרוע ע"כ. וכתב בהדר זקנים [בתוס' השלם אות ב'] ואל קין ואל מנחתו, פרש"י משום שהביא מן הגרוע, עי"ש. וצ"ב דהא דינא להביא קרבן מובחר הוא מצוה לכתחילה, ואם הביא קרבן שלא מן המובחר, אף שביטל מצוה להביא מובחר - מ"מ הקרבן כשר כמו שכ' הרמב"ם בהל' איסור"מ פ"ב ה"ח. וכיון שהביא קרבן כשר אלא שהביא מן הגרוע ואינו מובחר, למה לא נתקבלה מנחתו.

ומובא בשם הגר"ח מבריסק דהא דקרבן קין לא נתקבל היה הואיל ואין מנחה בקרבנות בני נח כדאיתא בזבחים ע"כ.

ולכאורה כוונתו להברייתא בזבחים קט"ו ב' דתניא עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות ועבודה בבכורות והכל כשרין להקריב בהמה חיה ועוף זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין כו' עי"ש. הרי דקרבנם הוא בהמה חיה ועוף, ולא נזכר דכמו כן מקריבין מנחה, משמע דאין מנחה בקרבנות בני נח.

ומביא שם דהגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א כתב דיש לדחות הראי' הנ"ל מזבחים (קט"ו ע"ב) וזה עפ"י המבואר בגמ' כאן וכנ"ל, דלדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה, לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה, "זבחים" ולא מנחות זבחים ולא עופות, ופרש"י אלמא זבחים הוא דנהגי בהו ולא עופות ומנחות, עי"ש. ולפ"ז אם ב"נ מביא עוף ה"ה דמביא מנחה. וא"כ אין רא' מזה דלא תני בברייתא (קט"ו ע"ב) מנחה, דכיון דכתיב שם עופות, אי"כ מנחה בכלל עכ"ד.

וכתב במשנת חיים (שם):

אך יש לדון בזה, דלכאורה י"ל דלא נתפרש כאן דהקרבנות מנחה דינה כהקרבנות עוף לכל דבר, אלא דגבי במת ישראל נאמר בתורה דמקריבים "זבחים", ולפיכך נתמעט מהאי קרא הן עופות והן מנחות דשניהם אינם בכלל זבחים. אבל מהא דתניא בברייתא גבי קרבנות בני נח דמקריבים עוף, מנ"ל דה"ה מנחה עד שלא הוצרך הברייתא למיתני, דהא לכאורה אין כל הכרח דהם שוים עכ"ד.

6. איזהו מקומן מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

בגדי שרת לשרת בקדש - **אין להקשות דתיפו"ל בלאו הכי דמחוסר בגדים הוי כזר [לעיל יז: ורש"י שם] וזר כשר בבמה, דהפסוק אשמעינן דאפי' מצוה לכתחילה ליכא - טה"ק.**

ונראה לבאר הס"ד דמצוה לכתחילה בבגדי כהונה, עפ"י שיטת מהר"ם מרוטנבורג (שערי תשובות שער שני סי' ריח, והובא בספר קרית ארבע עמ' קפח) דהגם דזר כשר בבמה אבל לוי פסול לעבודה בבמה שהרי הוזהרו הלויים לא לעשות עבודת הכהנים, וביאר שיטתו בספר כנפי יונה (ח"ב עמ' קיט) דשחיטה למשל אינה כלל עבודת כהונה ולכן שרי בין בזר ובין בלוי, אבל עבודה בבמה מהותה עבודת כהנים אלא שהכשירו גם בזר, הלכך נשתייר האיסור על הלוי, ולפי"ז א"ש דכיון דמהותה עבודת כהן ס"ד דלכתחילה יהא עכ"פ הכהן צריך ללבוש בגדי כהונה, ויסוד זה דעבודת ישראל בבמה חשיבא כעבודת כהנים כתב גם בקונטרס גבורות שמונים (להגר"י ענגיל) אות ו'.

ושוב מצאתי בתורת הקודש (ח"א סי' נג ה.) שתירץ וביאר ד - ב' דינים יש בבגדי כהונה חדא מצד הכהן העובד שאין כהונתו עליו אלא בבגדי כהונה [כדלעיל יג. כהן כשר ופירש"י דהיינו בבגדי כהונה], וחדא מצד

העבודה שאין כשירה אלא בבגדי כהונה, ובבמה ס"ד דאף דליכא הצד הראשון אכתי נשתייר הדין השני, ואפילו זר יצטרך בגדי כהונה להכשר העבודה ע"ש, וראה עוד בענין זה בספר רנת יצחק (שמות כח. ב.).

7. רש"ש על זבחים דף קי"ט ב

שם וכלי שרת אשר ישרתו במ בקדש. והרע"ב ל"ד בהביאו ע"ז קרא דלשרת בקדש. דהוא בבגדי שרת כתיב וכמו שהבאתו הגמרא על בגדי שרת ועתו"ח. גם מש"כ עוד הרע"ב על וריח ניחוח קרא דריח ניחוח לה' ג"כ ל"ד דכי בבמה אינו מקריב לה' ודוקא מלפני ה' הוא דממעטינן במה. והגמרא הביאה קרא דלריח ניחוח לה' הכתוב בפ' שחטי חוץ וכמו שפרש"י דכתיב באותו קרא פתח א"מ. ובפרש"י יש ט"ס וצ"ל והקטיר החלב:

• משך חכמה על בראשית פרק ח פסוק כ

ויבן נח מזבח - אמרו במ"ר (בראשית רבה לד-ח) במזבח הגדול בירושלים, יתכן לפ"ז דכאן היה דין קדושת בהמ"ק ומשום זה אע"ג דאין מזבח בבמה ואין ריח ניחוח בבמה (זבחים ק"ג) היה כאן מזבח וריח ניחוח ונח היה כהן ורק העלאה היה עושה דלזה בעי כהן לכן כתיב ויעל עלת במזבח ...

• הכתב והקבלה על ויקרא פרק א פסוק ט

עולה אשה ריח נחוח. היטב אמר בזה בס' מעשי ה' (מאמר ב' פ' כ"ז) מה שנאמר בקרבנות ריח ניחוח לה', לא לספר מעלת הקרבנות בא כ"א מעשה האיש ומחשבותיו, כי המביא קרבן לא יחשוב שבקרבנו לבד נתכפר עונו, אבל יעלה בדעתו שקרבנו אינו כ"א ריח ניחוח אל מה שהוא עתיד לעשות, ואם איננו מתקן מעשיו נאמר עליו, למה לי רוב זבחיכם, והושאל אליו ית' לשון ריח ניחוח, כי כאשר הריח הטוב הבא מרחוק עד על הדבר בעצמו היותו טוב, כמו כן יהיה הקרבן לפני ה' כמבשר על המעשים הטובים שעתידי המקריב לעשות מכאן והלאה, ונקרא ריח כי על כל דבר נרגש אל המרגיש טרם בוא אליו יושאל לו בלשונינו לשון ריח כבאיוב מרחוק יריח מלחמה שפי' ירגיש, ואמר א"כ כל המביא קרבן יתן דעתו לעשות תשובה ולהתקרב אליו ית' עד שמקרבן זה יריח ה' מעשיו הטובים שיעשה מהיום... ריח ניחוח, שירצו לה' מעשיו הטובים ודרכיו הישרים אשר יבחר לעשות מהיום והלאה...

• הכתב והקבלה על בראשית פרק ח פסוק כא

וירח ה'. פי' נתרצה ה' ומצא חן לפניו החפץ והרצון האהוב... שמחשבת המקריב היה לרצון לפני ה' וכפי חפץ העליון ית'. כי תכלית המכוון בכל הקרבנות ע"ד הפשט הוא החפץ והרצון ככתוב לרצונו לפני ה', כלומר שיקריב האדם א"ע רצונו וחפצו לפני ה', כאלו המקריב מורה חיוב הקרבת עצמו בכל כחות נפשו לעבודת בוראו... הנה האהבה הגדולה הזאת המתילדת במחשבת המקריב ודבקות האלוה המתחדשת בחפצו ורצונו בעת הקרבת קרבנו הוא הנקרא לדעתי ריח ניחוח...

• מדרש רבה בראשית - פרשה לד פסקה ט

וירח ה' את ריח הניחוח הריח ריחו של אברהם אינינו עולה מכבשן האש וירח ריח של חנניה מישראל ועזריה עולין מכבשן האש

• ספר מעשי השם - חלק מעשי בראשית - פרק יג

הכתובים שבאו והם מורים על נצחיות העולם, הנה ידברו בעולם הזה שנולד אברהם, כי העולמות שהיה בורא קודם לכן היו קיימים שית אלפי שנים, וכאשר לא בא צדיק כאברהם בכל השית אלפי שנים הנה אמר לא הניין לי והחריבן, אמנם העולם הזה אחר שבא נח והקריב הקרבנות והריח ה' ריח הניחוח שארז"ל ריחו של כבשן האש, הנה אמר לבלתי החריב העולם הזה כשאר העולמות שהחריב, וזה אמרו עוד (בראשית ח, כב) כל ימי הארץ וגו' יום ולילה לא ישבותו, שכנראה שהעולם יש לו ימים קבועים במספר, באופן שפירושו עוד כל ימי הארץ, שהם שית אלפי שנים, אפילו הכי יום ולילה לא ישבותו, אחר שהריח ריח כבשן האש:

8. שפת אמת מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

שם רחוק ידים דכ' בקרבנם כו' ק"ק בלא"ה הא כתיב והיתה לו ולזרעו לחוקת עולם וכיון דאין כיהון בבמה ליכא רחיצה:

9. חדושי הגרי"ז מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

גמ' דאמר ר' אלעזר עולת במת יחיד שהכניסה בפנים קלטוה מחיצות לכל דבר. ופירש"י שהכניסה לאחר שחיטה, ועי' בתוס' מעילה דף ג ע"א ד"ה שהכניסה שהקשו דהאיך קאמר ר"א מחיצה לכל דבר הא ל"ש בה צפון כיון שנשחטה, ולכן פירשו שהכניסה מחיים, וכ"כ בסוגיין. ועי' בפירש"י במעילה שם שכ' לפרש הא דבעי ר"א עולת במת יחיד שהכניסה שנפסלה, ששחטה לה היא עולת במת יחיד לאחר שהכניסה לעזרה בדרום וכו', ולכאורה משמע דס"ל דמיירי בהכניסה חיה ונפסלה בשחיטת דרום ודלא כדפירש בזבחים.

אמנם יש ליישב דהנה סברת רש"י בזבחים דהכניסה לאחר שחיטה הוא משום דס"ל דל"ש מחיים דין קליטה, דעדיין ל"ה קרבן דשייך בו קליטה לדינים דבמה גדולה, ולית ליה דין מחיצה כלל בחיים, אבל אם הכניסה חיה ושחטה בדרום גם רש"י מודה דשייך בזה דין דקלטוה מחיצות ונפסל, משום דבשעה ששחטה כבר שייך דין מחיצה והקרבה ובעינן צפון, וא"כ לא סתרי דברי רש"י אלו את אלו, ולא קשה גם קושית התוס' במעילה על מש"כ רש"י כאן.

ובשית התוס' דמיירי בהכניסה מחיים, יש להסתפק אם יש גם דין קליטה לאחר שחיטה, או שמא לא שייך להקריב קרבן חציו בעבודת במה קטנה וחציו בעבודת במה גדולה, אולם לפי"ז היה להתוס' להקשות על רש"י דהכניסה שחוטה ל"ש קליטה ולא משום דל"ש כבר צפון. (רשימות תלמידים משיעורי הגרי"ד זצ"ל)

10. יד בנימין

דף ק"כ, בגמ' צנעיא דר' זירא עולת צמת יחיד שהכניסה לפנים והולאה לחוץ מהו מי אמרי' כיון דעיילא קלטא לה מחילתא כו'. | כבר הצאנו דשי' רש"י הוא דמיירי הסוגיא שהכניסה לפנים לאחר שחיטה, ועי' צמ"ג שתמה לפי"ז מאי צעי ר' זירא הכניסה לפנים והולאה לחוץ הא כיון דכשהכניסה צפנים קלטוה מחילות לכל דבר א"כ כשהולאה נפסלת ציולא, צשלמא לפי התוס' ניחא דמיירי שהכניסה חיה והולאה חיי' אבל לפירש"י שהכניסה שחוטה קשה דהא נפסלת ציולא, ועיי"ש שכ' ליישב דנהי דקלטוה מחילות מ"מ כיון דצעיקרן קדשי צמה קטנה נינהו אין נפסל ציולא, ואכן אכתי תמוה לי דהא רש"י צמעילה דף ג' ע"ב (ד"ה קלטוה) פי' להדיא דהא דקלטוה מחילות היינו נמי לענין שנפסל ציולא.

לכך נראה כמש"כ צמ"ג צמירואו השני דרש"י ז"ל יפרש הצעיא דר' זירא דמיירי צשלמים דוקא דאין צהו פסול יולא דנאכל צכל ערי ישראל, ואמנם ל"ע דהא הצעיא מפורש צעולת צמת יחיד, ואולי רש"י ז"ל לא גרס "עולת" צמת יחיד ותדע שהרי רש"י צד"ה מהו, פי' מי נהוג צה דין קדשי צמה גדולה ליטעון צמרומת חזה ושוק כו' וזה לא שייך כי אם צשלמים דוקא.

זבחים קכ

משה שווערד

1. רש"ש על זבחים דף קכ/א

ומר משני כאן בקדשי במה גדולה. ועל בפרש"י. וק"ל דאיך עברו על מ"ע דמוצא שפתיך כו' כדפרש"י לעיל במתניתין (קיב ב) בסופו בד"ה פטור:

2. שפת אמת על זבחים דף קכ/א

מר משני כאן בקדשי במה גדולה. פירש"י וקרבוה בבמה קטנה. וצ"ל דעברו אעשה דהא קדשים שהקדישן לבמה גדולה אסור להקריב בבמה קטנה [משום כאשר נדרת ועשית כמ"ש רש"י לעיל ד' קי"ב]:

• שערים מצויינים בהלכה

שלמה, ובחזו"א (סי' מא-ט). וראיתי שכבר הקשה כן בטה"ק, ותירץ דהיכא שהבעלים מביאים אחרת תחתיה לבמה גדולה ליכא איסור עשה, וא"כ י"ל דהקדישו מאותן בהמות שבביתם תחתיה לבמה גדולה, שמעשה זה היה במלחמה.

שאכן עברו על עשה זון. וכן הקשה בחמדת דניאל, הרי אם הקריב עולה שהקדישה לבמה גדולה על במה קטנה עובר בלאו ולא יחל ועשה דמוצא שפתיך תשמור, וא"כ הניח שאול המלך את העם לעבור בלאו ועשה, ותירץ דמפני צורך השעה שלא היה להם בהמות אחרות עשו התרת נדרים והתירו להם הנדרים. ועי' מש"כ בעולת

3. עולת שלמה דף קכ.

רש"י ד"ה כאן צממה וכו' שהוקדשו לקרב וכו' ק"ל אי הוקדשו לקרב בגדולה היכי קרבו צממה הא עבר בעשה כאשר נדרת כדפרש"י. לעיל צמחיתין (דף קיב) ד"ה קרבות יחיד טוב ראיתי בהגהות הרש"ש שהקשה כן. ול"נ דלכאורה כיון דקדשי קטנה לא צעין יוס. אלא משום שהוקדשו לקרב בגדולה א"כ לבעי כל הדברים הטעונים בגדולים סמיכה ולפון ואיך. ול"ל דא"כ דהיו שם כל הדברים הנהוגים צ"ג. ומעתה י"ל דהא דעובר בעשה היינו א"כ הקריב כדן צמה קטנה בלא סמיכה ולפון ואיך אבל אם מקריב צ"ג ככל הדינים הנהוגים צ"ג ראוי:

4. שפת אמת על זבחים דף קכ/א

שם ת"כ דר"י כו'. קשה דילמא האי ברייתא לא אתיא כריה"ג ופלוגתייהו דרב ור"י הוא אליבא דריה"ג ומבואר לעיל (קט"ו ע"ב) דתנאי פליגי בהכי וצ"ע. תו קשה לי לרב דלילה כשר בבמה א"כ למה פוסל ר"י לעיל (פ"ד ע"ב) בנשחטה בלילה דאם עלה ירד הלא הותר מכללו בבמה [כמ"ש התוס' בנדה מ' ע"ב] וצ"ל דר"י לא ס"ל כריה"ג [ומצריך הפשט ונתוח בבמה ואפי' בקטנה וכמ"ד לעיל דכו"פ נאמרו בסיני וה"ה דשחיטת לילה פסול בבמה מהאי טעמא]. וא"כ האי ברייתא נמי מצי אתיא כר"י:

5. חדושי הגרי"ז מסכת זבחים דף קכ עמוד א

דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה קרן וכבש ויסוד וריבוע בבמה גדולה ואין קרן וכבש ויסוד וריבוע בבמה קטנה כיוור וכנו בבמה גדולה ואין כיוור וכנו בבמה קטנה. וצ"ע דהא בבמה קטנה ליכא כלל מצות ריחויץ ידים ורגלים כמבואר במתני' ריש פירקין, ולמה צריך כלל לכיוור וכנו, ועוד דמאי שייך כלי המשכן לבמה קטנה. ואפשר דהנה איתא בירושלמי יומא פ"ד ה"ה דהכיוור והכן מקומן מעכב, והיינו דמקומן מעכב

במקדש, (ע"י בקה"ע ופנ"מ שם, וע"י בירושלמי שקלים פ"ד ה"ב ובקה"ע שם), וא"כ הכא הלא מבאר לך החילוקים במזבח כקרן וכבש ויסוד המעכבין במזבח בבמה גדולה ואין מעכבין במזבח בבמה קטנה, וקאמר נמי דחלוק גם לענין כיור וכנו שמעכבין בגדולה ולא בקטנה, אך עדיין צ"ע דהתם מעכבין הם במקדש ולא במזבח וצע"ג.

6. חדושי הגרי"ז מסכת זבחים דף קכ עמוד א

גמ' דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה קרן וכבש ויסוד וריבוע בבמה גדולה ואין קרן וכבש ויסוד וריבוע בבמה קטנה כיור וכנו ובמה גדולה ואין כיור וכנו בבמה קטנה. **וצ"ע דהא בבמה קטנה ליכא כלל מצות ריחוק ידים ורגלים כמבואר במתני' ריש פירקין, ולמה צריך כלל לכיור וכנו, ועוד דמאי שייך כלי המשכן לבמה קטנה.** ואפשר דהנה איתא בירושלמי יומא פ"ד ה"ה דהכיור והכן מקומן מעכב, והיינו דמקומן מעכב במקדש, (ע"י בקה"ע ופנ"מ שם, וע"י בירושלמי שקלים פ"ד ה"ב ובקה"ע שם), וא"כ הכא הלא מבאר לך החילוקים במזבח כקרן וכבש ויסוד המעכבין במזבח בבמה גדולה ואין מעכבין במזבח בבמה קטנה, וקאמר נמי דחלוק גם לענין כיור וכנו שמעכבין בגדולה ולא בקטנה, אך עדיין צ"ע דהתם מעכבין הם במקדש ולא במזבח וצע"ג.

7. איזהו מקומן מסכת זבחים דף קכ עמוד א

שחיטה בבמה גדולה וקטנה - **צ"ע מה חידוש הוא פשיטא דבבמה קטנה צריך שחיטה דבלא זה הוי נבילה, וביאר בתורת הקודש (ח"ב סי' מב ס"ק ד. ה.) דקמ"ל דאף בבמה קטנה אין השחיטה מתורת חולין גרידא אלא דין שחיטת קדשים עלה, ונפק"מ כגון לענין מתעסק שפסול בשחיטה זו כקדשים ע"י"ש.**

8. שפת אמת מסכת זבחים דף קכ עמוד א

שם ת"ר מנין לעשות זמן בבמה כו' ולא ק"ו הוא מעופות כו' לא זכיתי להבין הלא עופות פסול בהו יוצא משא"כ במה דכשר יוצא דכל הטעם הוא משום דיוצא כשר א"כ מאי מייתי מעופות והוצרך למיפרך מה לעופות שפסול בהן זר תיפוק ל"י דפסול בהו יוצא וצ"ע והוא ברייתא שנוי' בתו"כ פ' צו ולא עמדו בזה המפרשים:

9. משך חכמה על שמות פרק כט פסוק ד

ואם יותר מן הבשר כו' - **לא הזכיר שלא יותירו כמו שצוה בכל הקרבנות, פשוט שלא יוכל אחר לאוכלו ואכילה גסה לאו מצוה (ע' הוריות י'):** לכן אין מהנימוס להזהירו ע"ז. **ולכאורה יתכן לומר דבבמה אין איסור להותיר, והא ששינינו בסוף זבחים (דף קיג) הזמן שוה בבמה, היינו שאם נותר אסור לאכלו, ותוס' כתבו בע"ז (לד ד"ה במה) דכיון שלא היו המחיצות קבועות דין במה היה להם ולכן לא היה אסור להותיר. ובפסח שאני שבארתי במק"א (פ' בא יב, כד) דדין קדשי מקדש היה במצרים שנתגלה שכינה והוי א"ש.**

10. עולת שלמה דף קכ:

ע"ב ר' ע"י ד"ה תורת וכו' ונותר נמי מפיגול יליף וכו' ע"י
בהרש"ש שהקשה הא בהדיא כתיב נותר בפרשה שם
דפרש"י בסנוך. ול"נ דכונת כש"י לחייב כרת בנותר דכרת
דכתיב בפרשת וזאת תורת פניגול כתיב כדלעיל (דף קט) וסלום
על ישראל:

לפתחך, וזהו פסול חיובי המשתרר בהבעיה, אמנם פסול זרות אינו אלא פסול שלילי, דהיינו העדר הקדושה. — והנה ע"כ ההבדל שבין במה גדולה לבמה קטנה, דבבמה גדולה גם החסרון השלילי הוא חסרון מפני שתכליתה הוא רק להוספת קדושה, היינו שהעיקר ייחוסה הוא מפני רב הערכה בהקדושה שהוא מקום הנבחר עפ"י ד', וגם בקדושת כהונה, ובקידוש יו"ר מן הכיור. כל אלו להוספת קדושה באו, ומובן שחסרון שלילי מעכבת, משא"כ במה קטנה שאין חסרון שלילי מעכבת בה כי עיקרה הוא בחסרון העדר קדושה אמנם פסול חיובי מעכבת בודאי, וזהו הדין בבמה קטנה שאינה באה במקום מקודש עפ"י נביא, וכשר בזה, ולא בעיניו קידוש יו"ר, מפני שכל זה הוא להוספת קדושה, אבל פסול כזה שהוא חיובי כהא דמומין בזה אין סברא לחלק בין במה גדולה לבמה קטנה, וגם עפ"י סברא יובן דגם בבמה קטנה אסור, וזהו שפירש"י דכיון דלא אשתרי ממילא אסור, ולא שייך למילף בק"ו מהא דכשר בזה בבמה קטנה, דליתא דאיזה דמיון הוא להתיר פסול חיובי מפסול שלילי, והא דיליף פסול זמן בבמה קטנה מפסול זמן דבמה גדולה, זהו מפני שפסול זמן אינו תלוי בקדושה, ולא קדושה, אלא הוא דרא דאיסור גרידא, ודין הוא בקדשים, ושפיר דן ק"ו מעופות שאין מומין פוסלין בהם, וזמן נוהג בהם, — וע"כ שזמן הוא איסור הנוהג בכל הקדשים, ואין חילוק בין במה גדולה לבמה קטנה. — והא דפריך שם מה לבמה קטנה שכן זר כשר בהן משום דלעשות פירכא פרכינן כל דהוא.

דף ק"כ ת"ר מניין לעשות זמן בבמה קטנה כזמן בבמה גדולה, ולא ק"ו הוא מעופות שאין המום פוסל בהם, זמן פוסל בהם, קדשי במה קטנה שהמום פוסל בהן אינו דין שהזמן פוסל בהם, ופירש"י מומין דלא אשכחן דשרינהו בקטנה ממילא אנו יודעין דפסלי יעו"ש, — מבואר לפ"ו דעיקר פסול מומין בבמה קטנה אינה אלא מסברא גרידא, דכיון דלא כתיב היתר, ממילא אסור, — וקשה לפ"ו מאי פריך שם אק"ו דעופות מה לעופות שכן פוסל בהן זר, אבל בקדשי במה קטנה כשר בזה. וקשה הא יש לעשות ק"ו לאידך גיסא להכשיר מומין בבמה קטנה, ומה עופות שזר פוסל בהן, אין מומין פוסלין בהם, במה קטנה שזר כשר בה אינו דין שאין מומין פוסלין בהם, וא"כ היאך פסיקא להתנא דמומין פוסלין בבמה קטנה, דהרי כיון דליתא מפורש לאיסור, אי"כ יש לנו למידרש ג"כ להיתר, ולומר דמומין כשר בבמה קטנה.

והראיה דבסוגי דברים הנפסלים להקרבה שתיים יש בזה, א. חסרון חיובי, ב. חסרון השלילי, ביאור הדברים, יש שפסולן מטעם דמאיסי להקרבה, מפני החסרון הנמצא בזה, ויש שפסולן מטעם חסרון קדושה, היינו שאין קדושה נתפס בהם, ובזה יובדל הא דפסולי מומין לפסול זרות, והוא דהנה פסול מומין הוא משום דמאיס לגבוה להקרבה, וכמבואר גם כן לעיל קט"ו, — וזהו הקריבהו נא

12. דף על הדף מסכת זבחים דף קכ עמוד ב

גמ': ת"ל וזאת תורת זבח השלמים, לעשות זמן במה קטנה כזמן במה גדולה וכו'. וברש"י (ד"ה תורת וכו'): תורה אחת לכל השלמים ואפילו לשלמי במה קטנה למה שאמור בענין, ומה אמור באותו ענין זמן לתודה וזמן לשלמים וכו' ע"כ.

ומכאן כתב בספר בשבילי הקדשים להגרש"ב ליברמן ז"ל (פי' ט"ו אות ב') להקשות על מש"כ בפרדס יוסף (ויקרא ז, טו) לחדש, דבבמה ליכא לאו ד"לא תותירו", וממילא גם אין איסור למעט באכילת קדשים, שהרי כל טעם האיסור דממעט זמן אכילתו הוא משום פסידא דקדשים ושלא יבואו לידי נותר, אולם אם חזינו שלא חייש רחמנא לפסידא דקדשים שקרבו בבמה שהרי לא הזהיר עליהם בלא תותירו, שוב מסתבר עד מאוד דגם איסור ממעט באכילתן לא שייך עכ"ד (ולפ"ז כתב ליישב כמה קושיות ע"ש בדבריו)

וכתב בספר בשבילי הקדשים (שם) להקשות עליו, דהרי בגמ' וברש"י הנ"ל כאן מבואר, דהפסוק "וזאת תורת זבח השלמים" קאי נמי אקדשי במה, וההשוואה היא לכל הכתוב באותה פרשה, אם כן ודאי דגם בהם שייך מאי דכתיב התם (ויקרא ז, טו) "לא יניח ממנו עד בקר" דהיינו האיסור להותר, ואם כן מה דתנינן במשנה (לעיל קי"ג ע"א): "אבל הזמן הנותר והטמא שוין בזה ובזה", בתיבת "הנותר" נכלל גם

האיסור להותיר ולא רק האיסור לאכול הנותר. וממילא פשוט וברור דאיכא איסור בל תותירו אף בקדשי במה קטנה ע"כ.

13. פרדס יוסף על ויקרא פרק ז פסוק טז

ועיין פרדס יוסף תצוה [דף תרס"ב אות נ"ה] שהבאתי טעם הא דשלמים אף דנאכלים לשני ימים, מכל מקום מצוה יותר לאכול בראשון כדי שיאכל בשר קודש לתיאבון, עפ"י מה שאמרו בסנהדרין (ע.) דאינו נקרא מלוח כל זמן שלא עבר עליו שני ימים ולילה כשלמים, אבל בבן סורר משום אמשוכי ובכל שהוא לא ממשך ליבו, ופירש רש"י [ד"ה ובכל שהוא] שעבר לילה אחד פג טעמו, וכן מצוה יותר לאכול שלמים ביום ראשון דלא פג, ואם הותיר יאכל ביום שני שעדיין בשר של שמחה, אבל אחר כך נקרא מליח באש ישרפו, ועיין שו"ת חכם צבי (סימן קנ"א):

ויש להסתפק בקרבן שנאכל רק יום ולילה אחד אי ג"כ הדין כן, דעיקר מצותו ביום זבחו היינו ביום דוקא, אבל בלילה שלאחריו אף דבקדשים הלילה הולך אחר יום שעבר מכל מקום לא מקרי ביום זבחו כי יום ממש בעי, או אף בלילה מקרי יום זבחו, ומהחכם צבי דהוי ממעט באכילתו בזה שנמתין עד ביאת הערב בלילה, משמע דרק ביום הוי המצוה ולא בלילה שלאחריו:

וראיתי בפנים יפות [צו ד"ה וממחרת] שהביא הרמב"ן, והביא הא דריש ברכות [ב.] מצותן עד שיעלה עמוד השחר, משמע בנאכלין ליום אחד מצותן אף לכתחילה לאכול אף בלילה, עיין שם:

ובירחון קול תורה (פאביאניץ תרצ"ג סימן א) הובא תשובה מאדמו"ר מגור שליט"א בזה הלשון, כתבת בשם החכם צבי דגם בנאכלים ליום ולילה המצוה לאכול רק ביום, ואני לא מצאתי שם כי אם דברי רמב"ן בנאכלין לשני ימים, אבל בנאכל ליום ולילה כיון דהלילה הולך אחר היום למה לא נקרא ביום זבחו:

ובזה אני מיישב קושיית תוס' בזבחים [נ"ז ע"ב ד"ה להרחיק] למה לא עשו הרחקה בנאכלים לשני ימים, כיון דהמצוה לאכול ביום ראשון לא הוי שכית שישאר גם למחר. ובדברי החכם צבי דגם בממעט באמצע הזמן הוי ממעט באכילה, יש לעיין מקרא דשופטים (כ. כ"ו) ויצומו ביום ההוא וגו' ויעלו עולות ושלמים לפני ה', עכ"ל:

ובסימן י"ד [אות א' דף כ"ד סוע"א] הובא דבחינושי יעב"ץ למנחות [ע"ה ע"ב בגמ' ד"ה ומקריב] דבקדשי במה ליכא מצוה בהקרבתן וזוה אינו מברך שהחינו, עיין שם ובשיטה מקובצת [בכורות ד ע"ב אות ג]:

וי"ל דבבמה ליכא הלאו דלא תותירו וממילא ליכא האיסור דממעט באכילה דהוא משום פסידא דקדשים ושלא יבואו לידי נותר, ובבמה דליכא לאו דנותר על כרחך דלא חייש רחמנא לפסידא דקדשים דידהו, דלשיטת כמה פוסקים גם האיסור ממעט באכילה מן התורה עיין ראב"ד (פ"ד מתמורה הי"א), וכיון דקרא דשופטים איירי בקדשי במה קטנה י"ל דליכא האיסור דממעט באכילה:

גם י"ל לפי מה שכתב בקרית ספר (ריש פ"ו מפסולי המוקדשין) דכל ענין ממעט באכילת קדשים רק מדרבנן, ואתי שפיר קרא דשופטים דעדיין לא גזרו (ועיין עוד בשואל ומשיב (שתיאה סוף סימן ח) ובדברי שאול [יו"ד סימן שפ"ח ס"א ד"ה והנה בהא] ובספר פני חיים [ברכות ט. בגמ' מה שלמים] ובפרדס יוסף תצוה [דף תרס"ג ע"א]):

=====

בענין: הילכתא למשיחא

משה שווערד

א. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נב עמוד ב
תניא: כ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו... א"ר יוחנן: הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי.

ב. תוספות מסכת מנחות דף נב עמוד ב
הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי - תימה הילכתא למשיחא.

ג. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מה עמוד ב
הפר והאילים והכבשים והשעיר אין מעכבין את הלחם, ולא הלחם מעכבן. הלחם מעכב את הכבשים, ואין הכבשים מעכבין את הלחם. דברי ר"ע; אמר ר"ש בן ננס: לא כן, אלא הכבשים מעכבין את הלחם, והלחם אינו מעכב הכבשים, שכן מצינו כשהיו ישראל במדבר מ' שנה קרבו כבשים בלא לחם. אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם. אמר ר"ש: הלכה כדברי בן ננס. אבל אין הטעם כדבריו, שכל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר, וכל האמור בתורת כהנים אין קרב במדבר, משבאו לארץ קרבו אלו ואלו; מפני מה אני אומר: יקרבו כבשים בלא לחם? מפני שהכבשים מתירין את עצמן, ולא הלחם בלא כבשים? שאין לו מי יתירנו.

ד. תוספות מסכת מנחות דף מה עמוד ב
הלכה כרבי שמעון בן ננס - תימה הילכתא למשיחא כדפריך פ' בית שמאי (זבחים מה.) ובפ' ד' מיתות (סנהדרין נא:). ובפרק עשרה יוחסין (קדושין עב.) גבי ממזרים פירשתי.

ה. שערים מצויינים בהלכה

מאי תיקו. כתב הרא"ש במס' חולין (פ"א סי' כג) דלא נקבע בש"ס בעיא בדבר שאין בו צורך, דמאי דהוה הוה, נועי"ש מה שחלק על פרש"י שם יז. שפי' האבעיא דהתם באברי בשר נחירה, משום דרוש וקבל שכר שצריכין לעמוד על האמת אע"פ שכבר עבר, וכדבריו מבואר בתוס' חגיגה (ו: ד"ה מאי נפק"מ) עי"ש. נועי' בדברינו לעיל מה. ד"ה הלכתא למשיחא. אך ביד מלאכי (סי' צב) כתב שיש לתמוה על דבריהם מהא דבעי בגמ' סוף זבחים כמה בעיות במאי דהוה הוה, ועי"ש שהביא מעוד הרבה מקומות בש"ס כזה, ועי' בדברינו לעיל (קית. ד"ה כשי-והנה). וראה בעין זוכר (מערי' ב סי' ד) מש"כ על דבריו. וע"ע בתוס' יו"ט (בי"ק סוף פ"ה) שהביא הא דבעיא בגמ' סנהדרין (טו:). שור סיני בכמה נידון, אע"ג דמאי דהוה הוה, וכן ג"כ בסוף זבחים. גם במר קשישא (ערך היקו) כתב דהאיבעיות בגמ' כאן לא שייכי האידנא, ודמי לאבעיא שור סיני בכמה. ועי' בתוס' בסנהדרין שם שאכן הקשו דליכא נפק"מ דמאי דהוה הוה, וכתבו דשמא מיבעי ליה למיסבר קראי. נאמנס כחי' הר"ן ומאירי שם כתבו

ו. תוספות מסכת יומא דף יג עמוד א
הלכה כר' יוסי - תימה הילכתא למשיחא דכי ה"ג פריך בזבחים פרק ב"ש (דף מה.) ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נא:). [1] ויש לומר
דאיכא נפקא מינה אפילו בזמן הזה לפרנס הממונה על הציבור ועבר מחמת אונס שכשיעבור האונס חוזר לשרתו וגם נוהגין כבוד בשני ... [2]

וי"ל דאין הש"ס תופס זה בקשיא הילכתא למשיחא אלא רב יוסף מקשה אותו בפרק ד' מיתות (סנהדרין שם) ובפרק בית שמאי אבל הש"ס אינו חושש כי היכי דמהדר ליה לרב יוסף בפרק בית שמאי אלא מעתה (כו') שחיתת קדשים לא ניתני [3] ורב' חיים כהן זצ"ל תירץ דלא פריך הכי אלא היכא דאיכא תרתי הילכתא למשיחא ועבירה כגון ההיא דפרק ב"ש דאיירי בפיגול ובפרק ד' מיתות גבי בת כהן שזינתה וכיון דאיכא תרתי מילתא דלא שכיחא היא ולא הוי ליה למיפסק הילכתא במילתא דלא שכיחא כלל.

ז. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף יג עמוד א

ותירץ רבינו חיים כהן ז"ל דלא פריך תלמודא הלכתא למשיחא אלא בדבר שיש בו עבירה ולא תנהג לימות המשיח כדכתיב ועמד כולם צדיקים... [4] ורבינו הגדול ז"ל היה אומר שכל אלו פלפולי נינהו ולא פירכי נינהו, דתלמודא פריך הלכתא למשיחא בתרי דוכתי, ואתמהינן עליה דאם כן סדר קדשים לא נגמור, אלא דרוש וקבל שכר, וכיון דכן תו לא חש תלמודא למיהדר למפרך הכין. (א"ה, ע"י רמב"ן שבת קל"ג א').

ח. שערם מצויינים בהלכה- קיג.

אבל הזמן והגות והטמא שוין בזה ובוה. מפרש בתפא"י הא דאשמעינן כל הני דיני במה, ולא אמרינן מה דהוה הוה, [ע"י כזה בגמ' יומא ה:], והרי משבאו לירושלים נאסרו ולא יותרו לעולם, [דקמ"ל היאך יורו סדר העבודה והקרבה לבני נח. דהותרו בבמה, [ע"י לקמן קטז:]]. וראה בדברינו לעיל (קח. ד"ה ואין מזבח) שהכאנו מכמה אחרונים שפירשו בדעת הרמב"ם, כהא דלא הביא בחיבורו משנה תורה דיני במה, כיון דכבר נאסרו הבמות, ומאי דהוה הוה, ולכאורה צ"ע דאם כסברת התפא"י הו"ל להרמב"ם להביא דיני במה מטעם אחר, כדי לידע היאך להורות לבני נח. ושוב מצאתי שאכן כבר העיר

ט. שערם מצויינים בהלכה- קכ:

עוד יש לשלב סוף המס' לתחילתה באופן אחר, שכבר הקשו האחרונים למה לן למיתני כל פרקין, דיני במות, הרי מאי דהוה הוה, [ע"י מה שכתבנו מזה לעיל קיג. ד"ה אבל], והגם די"ל דעדיין נפק"מ לענין נכרי, וכדלעיל (קטז:) שיכולים לבנות במה לעצמם, ואף שאסור לנו לסייעם מ"מ מותר להורותם דיני במה, איברא

י. ספר מנחת חינוך - מצוה רמו - אות יא

ולכאורה קשה לאיזה צורך מביאה המשנה דין זה, הא מה דהוה הוה, אך באמת על המשנה לא קשה דדרך המשנה להביא אף מה שעבר, כמו דיני במות בזבחים קי"ב ע"ב, וכן הוא במשנה דנגעים פ"ז מ"א דבהרות קודם מתן תורה טהורים, דכל אלו ענינים הוא למיסבר קראי. אך על הר"מ ז"ל קשה לי שהוא לא הביא דיני במות...

יא. תורת חיים על סנהדרין דף עא/א

ולמה נכתבה דרוש וקבל שכר. לכאורה תימה כיון דתכלית הש"ס מה שמביא לידי מעשה אם כן מה תועלת יש ללמוד דבר דלא שייך ביה מעשה ולא קושיא היא לפי שאין לך [קוץ] קוץ בתורה ואין לך מצוה שאין

לה סוד בעצמותו יתברך שנאמר אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמותו יתברך וכל העוסק בתורה אע"ג שאינו עושה הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו ומדבק שכלו בו יתברך. והיינו הא דאיתא בפרק רבי עקיבא בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת רבש"ע חמדה גנוזה מששת ימי בראשית אתה מבקש ליתנה לבשר ודם תנה הודך על השמים והשיב להן משה מה כתיב בה זכור את יום השבת כלום אתם עושין מלאכה לא תשא כלום יש משא ומתן ביניכם וכו' ובמדרש שוחר טוב הזכיר נמי זבין ומצורעין נידה ויולדת ואיתא התם כי בשעה שעשו ישראל את העגל שמחו מלאכי השרת אמרו עתה תחזור התורה אלינו ולכאורה תימה מאי סלקא דעתייהו דמלאכי השרת וכי לא הוי ידעי דאינהו לא שייכי בעשיית המצות ונ"ל כדפי' דתרתוי גווני איתא בתורה עשייה ושמיעה דהיינו שמשיגין על ידו כבודו וקדושתו יתברך ועלה על דעת המלאכים דבשמיעה לחודא סגי ועדיף ליה יתברך שיתנה להן כיון שהן רוחני ויש להן כח להשיג על ידה כבודו יתברך טפי מישראל שהן ב"ן. והשיב להן וכי יש ביניכם זבין ומצורעין כו' דתרתוי ודאי עדיף. וכן משמע במדרש רבה במגילת אסתר בשעה שנהנו ישראל מסעודת אחשוורוש עמד שטן והלשין אמר לפניו יתברך עד מתי תדבק באומה זו אבד אותן מן העולם א"ל ותורה מה תהא עליה אמר לפניו רבש"ע תסתפק בעליונים וגם השוה דעתו של הקב"ה למחות את ישראל וכו' מדלא קאמר תנה אותה לעליונים ונקט תסתפק בעליונים משמע דהכי קאמר ליה דמעיקרא לא נתת התורה לעליונים משום דלא היית מסתפק בהן כיון דלא שייך בהו עשייה אלא שמיעה לחודא עתה שאין ישראל מקיימין אותה תסתפק בעליונים בשמיעה לחודא: